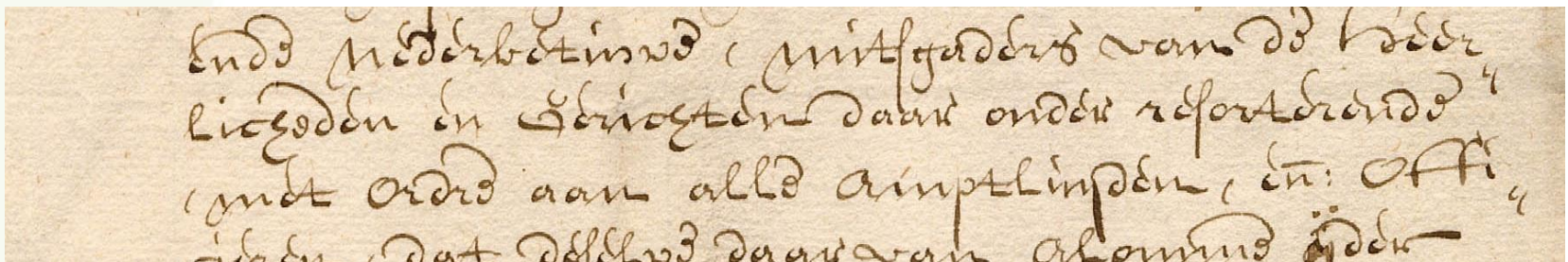

Cursus Oud schrift of Paleografie

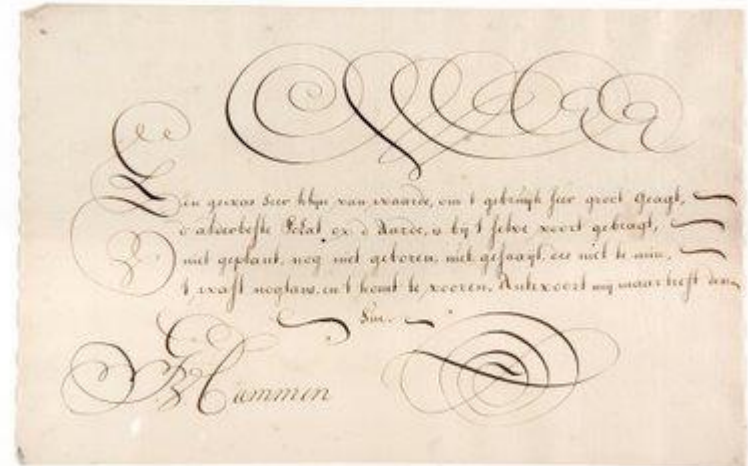
Maart 2025 – Mei 2025

Betrouwbaar. Betrokken. Bekwaam.

Les 3

- Behandeling huiswerk
- Inleiding over persoonsnamen
- Teksten met persoonsnamen

Persoonsnamen

- Algemeen
- Voornamen
- Achternamen
- Patroniemen
- Bijnamen
- Vernoeming
- Toevoegingen

Namen vóór 1811

- Combinatie van voornaam met achternaam en/of patroniem en/of bijnaam
- Germanen: één naam, samenstelling van twee naamstammen: Adel-bert
- 12de-13de eeuw: heiligennamen als voornamen.
- Na middeleeuwen toenemend gebruik achternamen

1811

- Koninkrijk Holland : in 1810 onderdeel van Franse Keizerrijk
- 1811: invoering Code Napoleon
- O.a. registratie van geboorten, huwelijken en overlijden: invoering Burgerlijke Stand
- 1811-1812: vastlegging familienamen: registers van naamsaanneming. Meeste families hadden al familienaam in gebruik

Familienamen vóór 1811

- Familienaam stond niet vast
- Spelling van de familienaam stond niet vast

Voornamen

- Teruggaand op heilige (Pieter, Karin)
- Bijbelse naam, anders dan heilige (Judith, Esther)
- Germaanse oorsprong (Albert)
- Niet-Christelijke namen: vooral in Noorden (Boukje)
- Bloemen of literatuur

Achternamen

- Afstammingsnamen → genealogische relatie
 - Patroniem
 - Metroniem
 - Anders, bijv. “Ooms”
- Geografische namen
 - Stad, streek, dorp
 - Toponiemen: Van Acker, Van den Heuvel
- Beroepsnamen
 - Bijv. Visser, Smit, Kuiper
- Eigenschapsnamen
 - Bijv. De Groot, De Lange

Patroniemen

- Vóór 1811 → toevoeging patroniemen normaal
- Patroniem = naam, afgeleid van voornaam vader
- Gelderland doorgaans: patroniem in drie-ledige naam: 1. voornaam. 2. patroniem. 3. achternaam
 - Voorbeeld: Pieter Janszoon de Smit
- In Noorden: patroniem als achternaam.
 - 1811: patroniem werd achternaam: Jellema

Bijnamen

- Vóór 1811: men werd genoemd zoals men bekend stond!
- bijnamen:
 - Kenmerk van persoon (“de grote”)
 - Plaats van herkomst (“de Vlaming”)

vernoeming

- Tot jaren zestig: vernoeming in veel families gewoonte
- Meest voorkomende vernoemingsregels
 - 1e zoon: naam vader van vader
 - 1e dochter: naam moeder van moeder
 - 2e zoon: naam vader van moeder
 - 2e dochter: naam moeder van vader
 - daarna: niet vernoemde grootouders
 - Tantes, ooms, overgrootouders, ouders
 - Regel: “dood gaat voor levend”
 - Kind in gezin overleden → naam naar volgend kind

toevoegingen

- Toevoegingen bij naam voor adel:
 - Prins, hertog, graaf
- Toevoegingen bezitters heerlijkheid:
 - “heer van Zuylichem”
- Overige toevoegingen rondom naam:
 - Wed. = weduwe
 - Momber = voogd

Regels transcriptie namen

- lastigste probleem: oplossen patroniem.
- Bij uitgave van bronnen → transcriptieregels.
 - Meest gebruikte transcriptieregels voor patroniem:
 1. als patroniem ergens in tekst volledig is geschreven → bij afkorting die schrijfwijze aanhouden
 2. als patroniem niet volledig staat geschreven:
 - kiezen: óf een bepaalde schrijfwijze kiezen, bijv. altijd Janssen aanhouden
 - óf kiezen om de afkorting niet op te lossen:
altijd Janss. of altijd Jansz. aanhouden

Tips bij transcriptie namen

- Bedenk dat voornaam vaak van heilige is afgeleid
- Is er een patroniemen gebruikt?
 - Kan functie achternaam hebben of tussennaam
- Bij oplossen achternaam:
 - Is naam op te lossen door zoeken naar patroniem, geografie (plaats in Rivierengebied bijv), beroep of eigenschap?

Belangrijke aanwijzingen!

- Letter niet duidelijk? →
 - Kijk goed naar het woordbeeld
 - Vergelijk de letter met letters in opgeloste woorden
- Woord niet duidelijk? →
 - Kijk naar de context: wat betekent de zin en wat is de functie van het woord in de zin?
- Blijf niet hangen bij een woord →
 - Probeer een dag later nog eens
 - Later in de tekst wordt het misschien duidelijk